

Studium smykově namáhaných elastohydrodynamických mazacích filmů za tranzientních podmínek

Josef Frýza

Školitel: prof. Ing. Ivan Křupka, Ph.D.

Ústav konstruování

Fakulta strojního inženýrství

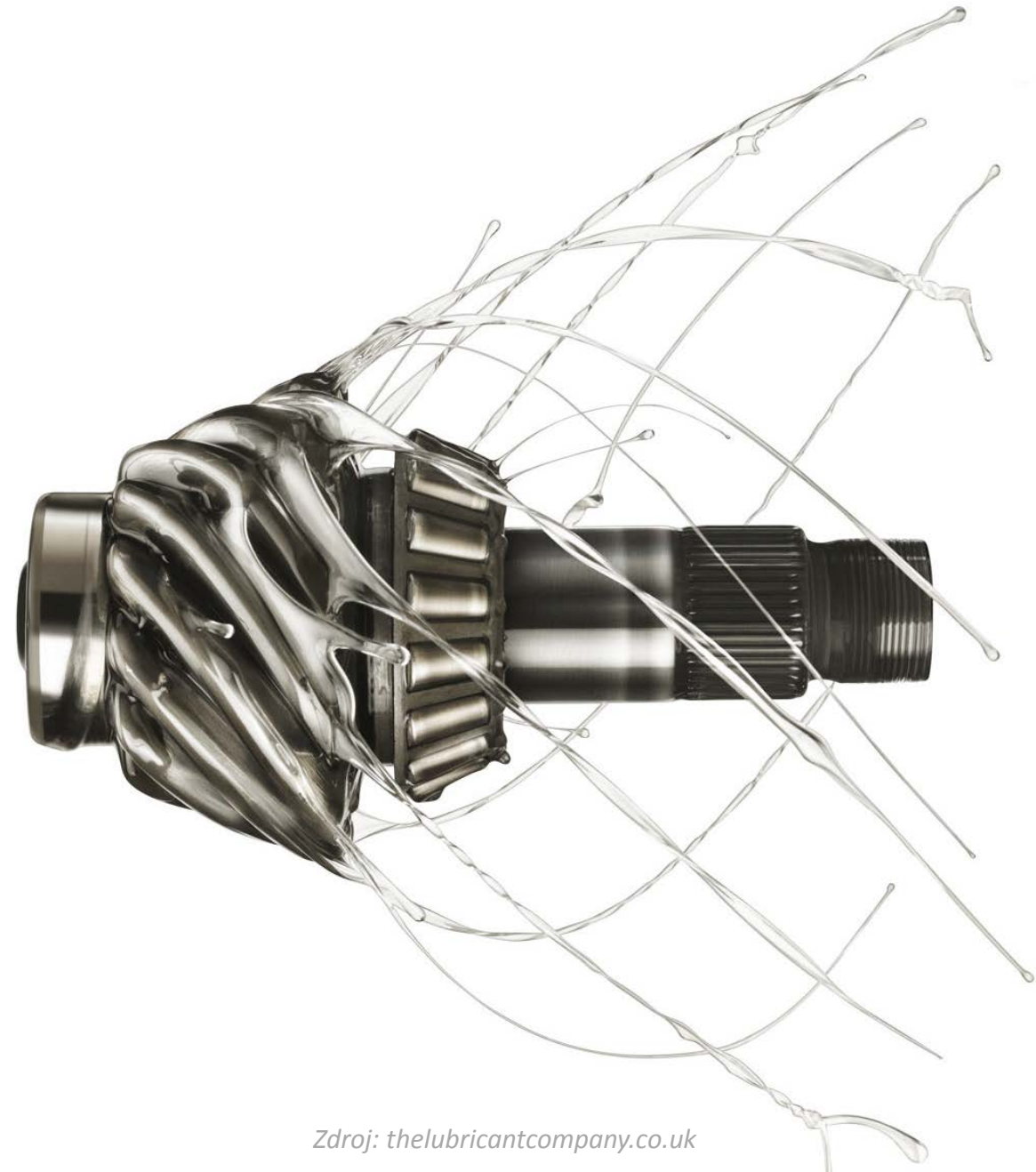
VUT v Brně

Seminář Ústavu konstruování, FSI VUT v Brně
25. 11. 2015

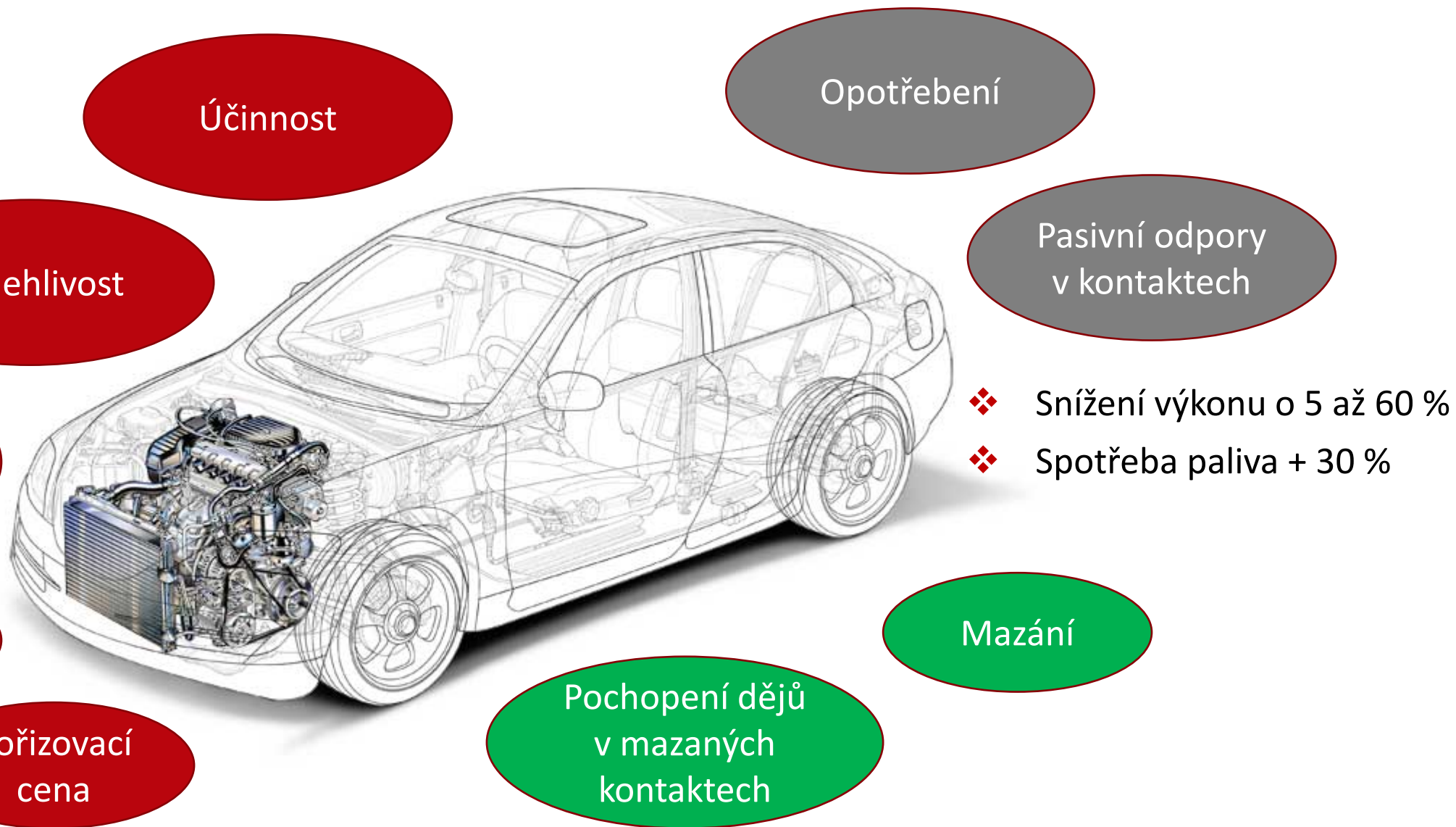
Obsah prezentace

- ❖ Úvod do problematiky
- ❖ Shrnutí současného stavu poznání
- ❖ Analýza a zhodnocení poznatků
- ❖ Vymezení cílů dizertační práce
- ❖ Současný stav řešení dizertační práce
- ❖ Závěr

Zdroj: thelubricantcompany.co.uk

Motivace

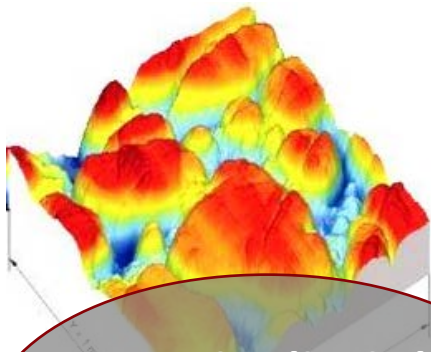

Úvod do problematiky

Elastohydrodynamické mazání (EHL)

EHL
„Grubin, 1949“
Ertel, 1945

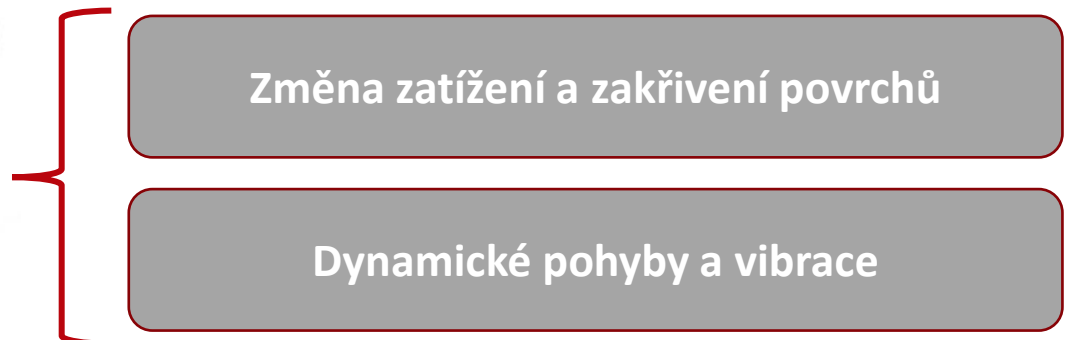
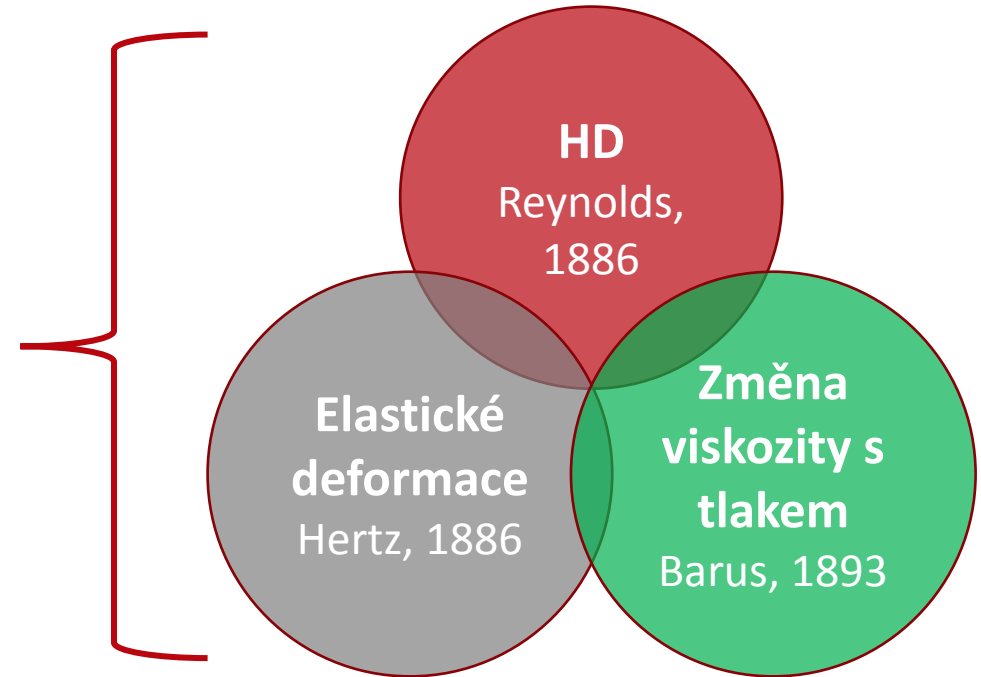
Skutečné provozní podmínky

Pseudonáhodná
topografie
povrchů

Neustálené
provozní
parametry

Úvod do problematiky

Výzkum filmů nestacionárních EHL kontaktů

1960

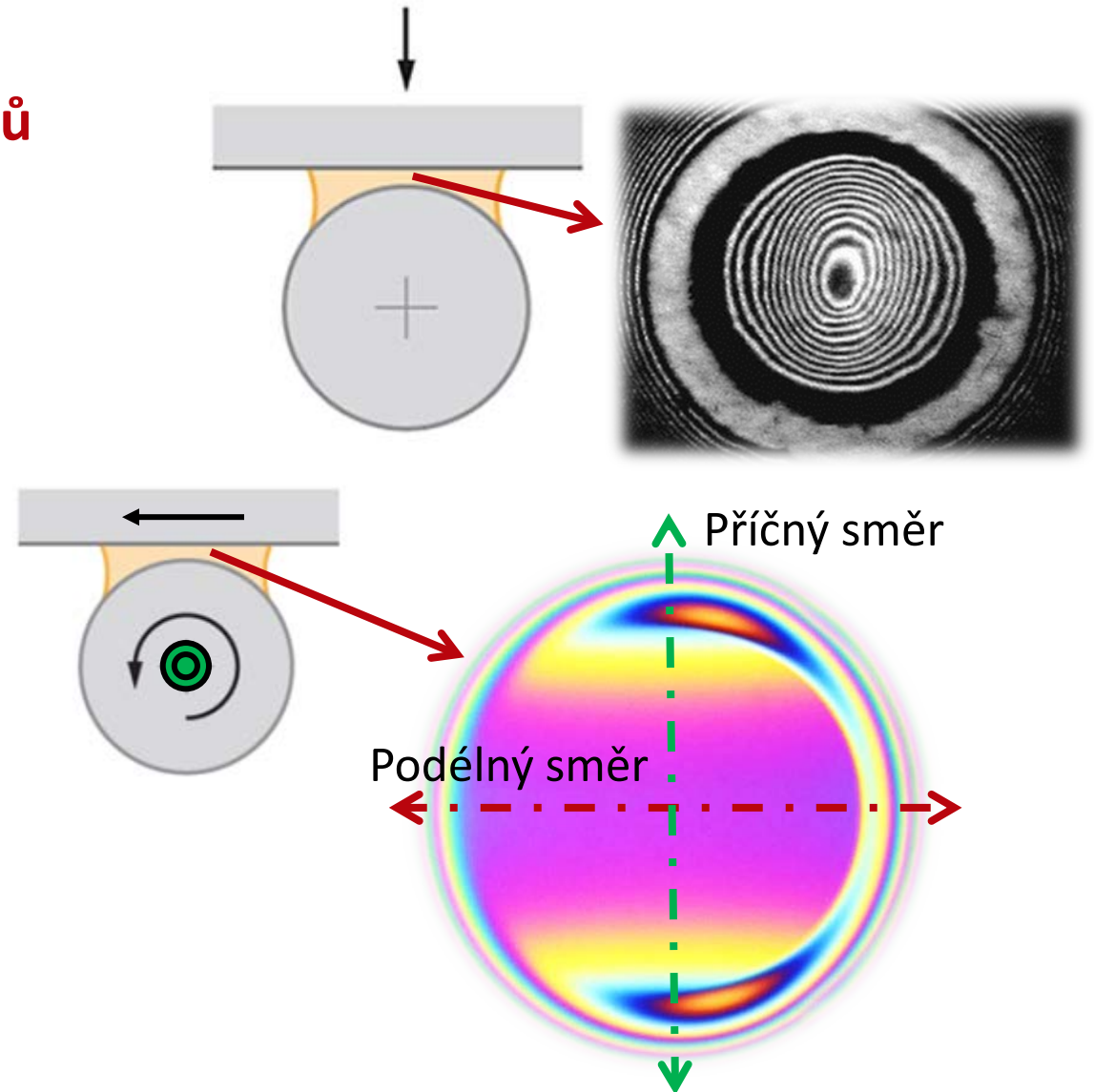
- ❖ Experimenty na **dynamické zatěžování**
- ❖ Elektrické a optické metody
- ❖ Nedostatečně přesné výsledky experimentálních studií

1990

- ❖ Experimenty na **nestacionární pohyby v podélném směru kontaktu**
- ❖ Metoda optické interferometrie

2012

- ❖ Experimenty na **nestacionární pohyby v příčném směru kontaktu (vibrace)**

Shrnutí současného stavu poznání

Studie popisující chování EHL filmů za nestacionárních podmínek

Pohyby v podélném směru kontaktu

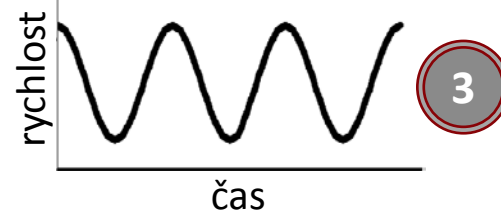
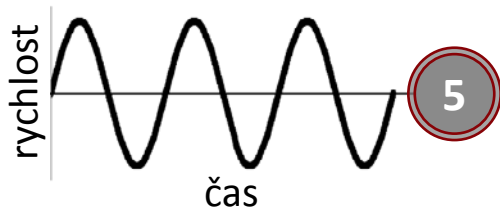
Reciproční pohyb

11

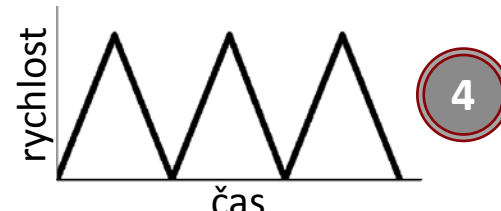
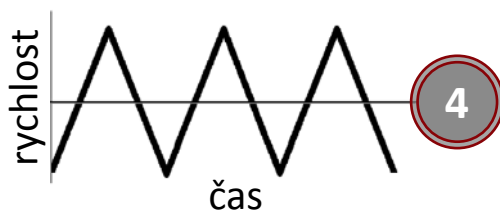
Jednosměrný pohyb

11

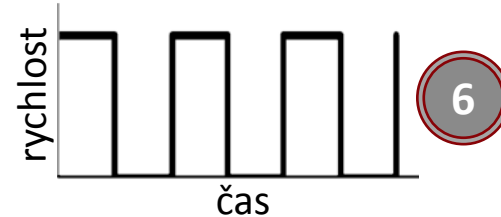
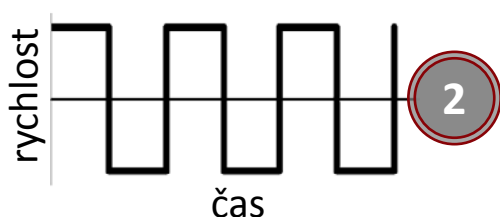
Harmonický průběh

Konstantní zrychlení

Konstantní rychlost

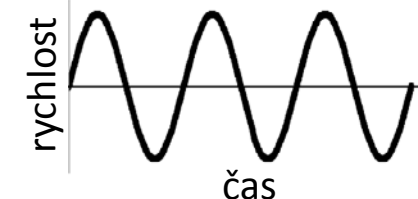

Pohyby v příčném směru kontaktu

1+1

Reciproční pohyb

Harmonický průběh

Shrnutí současného stavu poznání

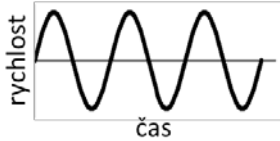
Pohyby v podélném směru kontaktu

1995

NISHIKAWA, H. and M. KANETA. Behavior of EHL films in reciprocating motion.

- Cyklická změna tloušťky a uvěznění filmu na úvratích.
- Chování filmu výrazně závislé na velikosti zdvihu a frekvenci pohybu.

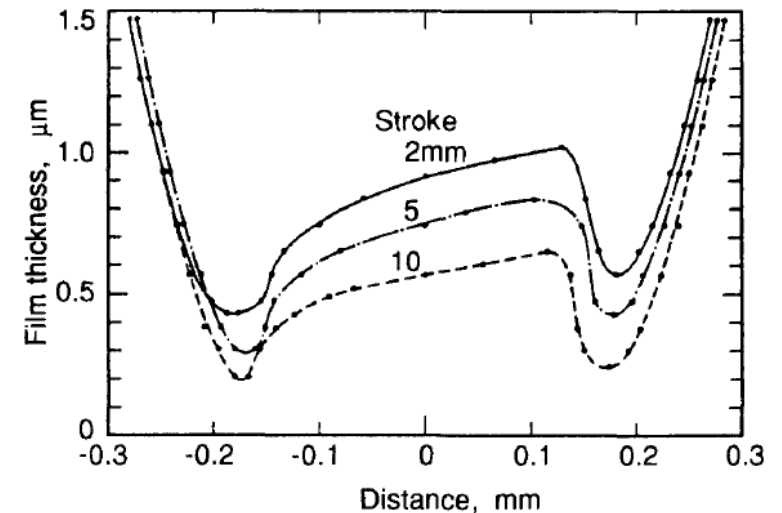
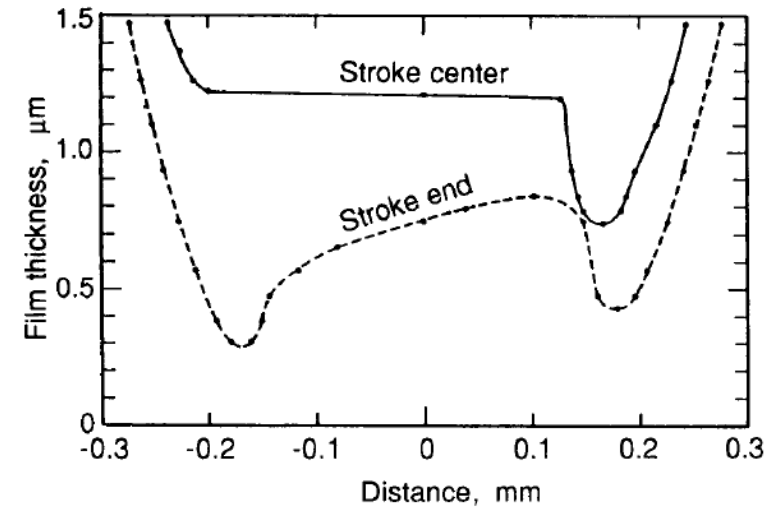
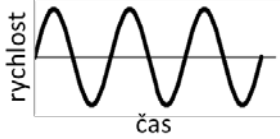

1999

NISHIKAWA, H. and M. KANETA. Experimental study on micro-elastohydrodynamic lubrication.

- Kombinace malých zdvihů s nerovnostmi.
- Nedostatečná obnova vrstvy maziva – kolaps mazacího filmu.

Shrnutí současného stavu poznání

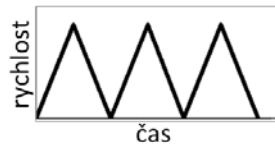
Pohyby v podélném směru kontaktu

1998

SUGIMURA, J. and H. A. SPIKES. EHD film thickness in non-steady state contacts.

- Významný vliv zrychlení na odchylky tloušťky filmu.
- Odchylky rostou se zrychlením a klesají s rychlostí valení.

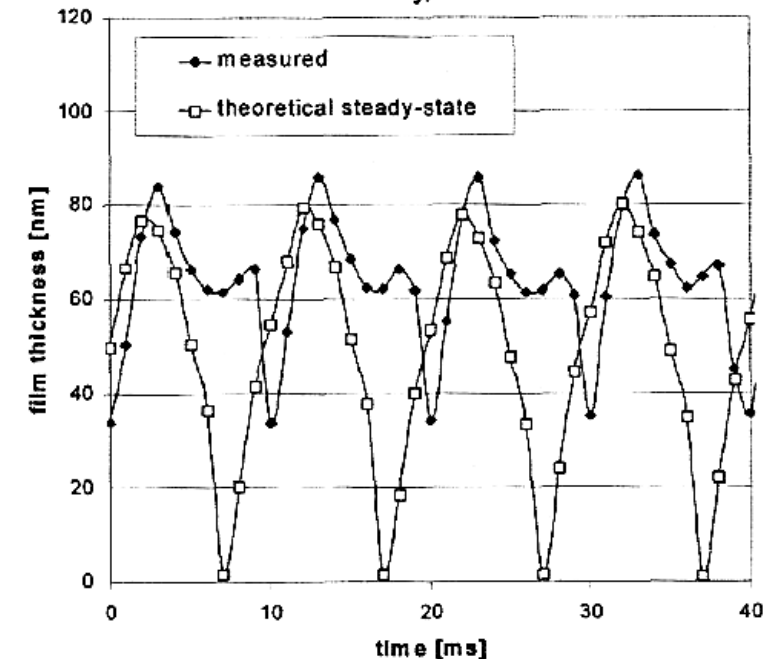
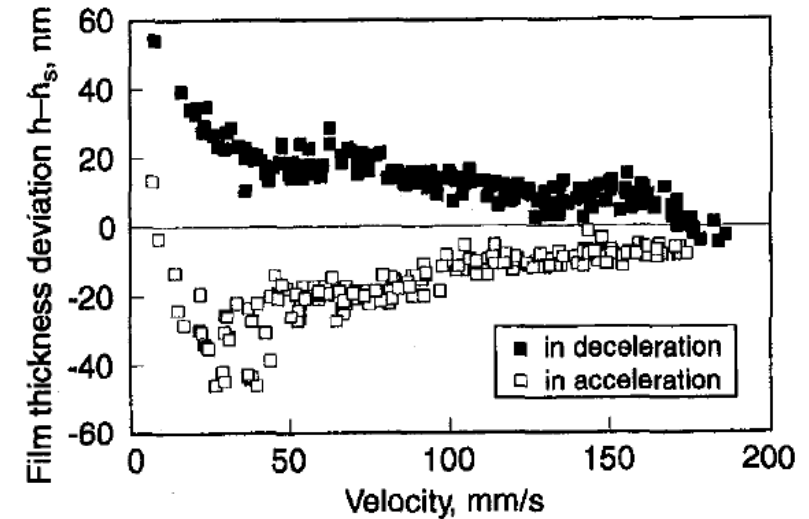
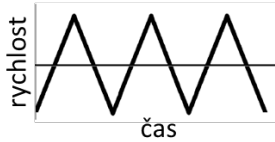

2002

GLOVNEA, R. P. and H. A. SPIKES. Behavior of EHD films during reversal of entrainment in cyclically accelerated/decelerated motion.

- Hystereze odezvy centrální tloušťky filmu na provozní podmínky.
- Tloušťka filmu dána podmínkami na vstupu kontaktu.

Shrnutí současného stavu poznání

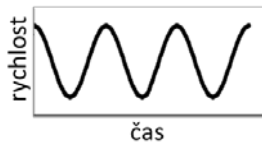
Pohyby v podélném směru kontaktu

2004

GLOVNEA, R. P. and H. A. SPIKES. The influence of lubricant properties on EHD film thickness in variable speed conditions.

- Vliv tlakově-viskózní koeficientu na míru projevů tranzientních jevů.

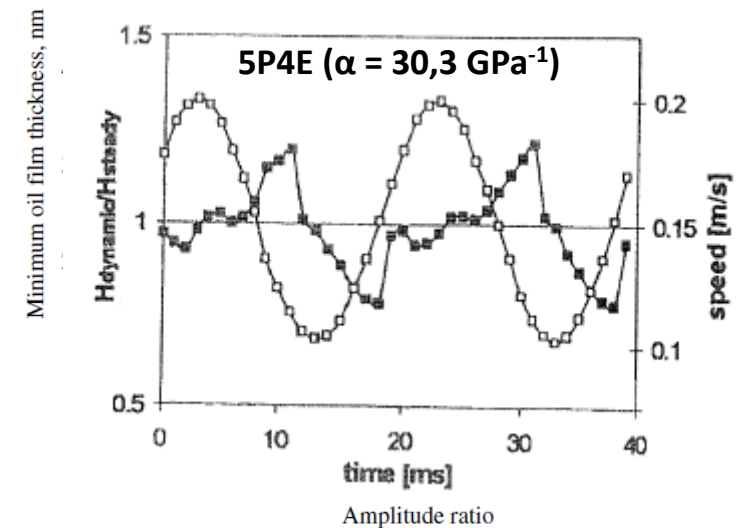
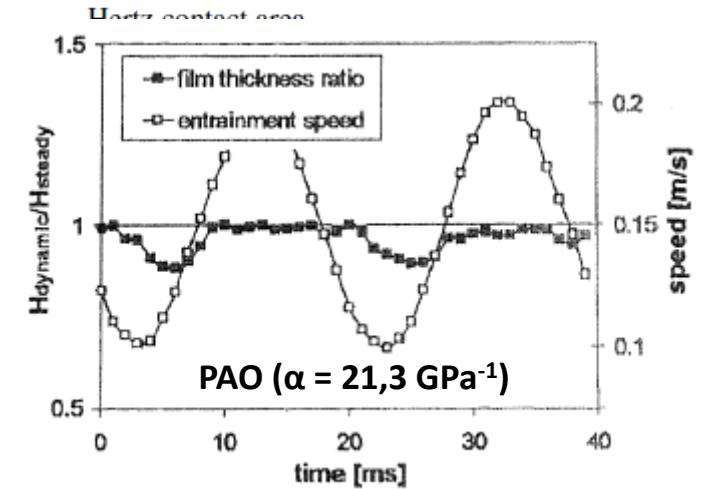
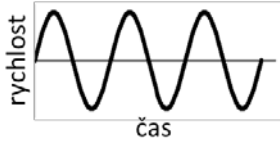

2010

MARUYAMA, T. and T. SAITOH. Oil film behavior under minute vibrating conditions in EHL point contacts.

- Existence kritické hodnoty tzv. „amplitudového poměru“.

Shrnutí současného stavu poznání

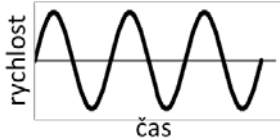
Pohyby v příčném směru kontaktu

2012

NAGATA, Y., K. KALOGIANNIS and R. GLOVNEA. Track replenishment by lateral vibrations in grease-lubricated EHD contacts.

- Mechanismus zásobování kontaktu mazivem.

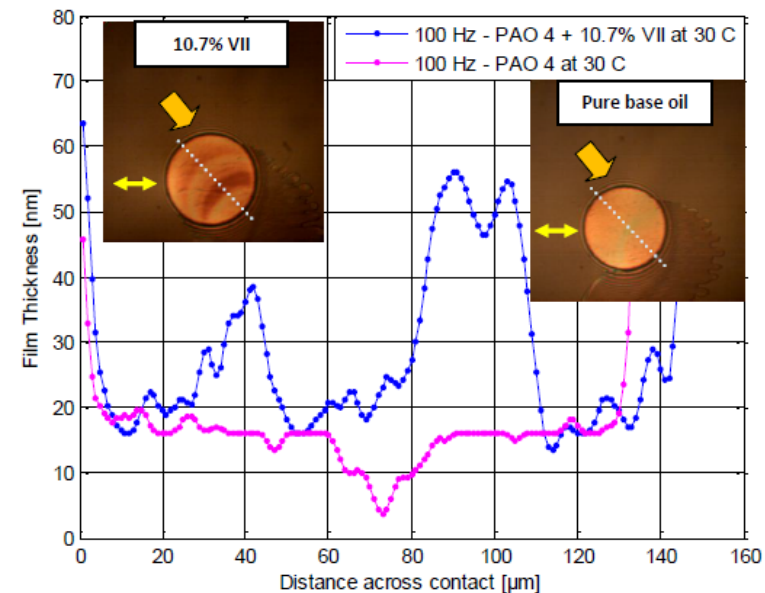
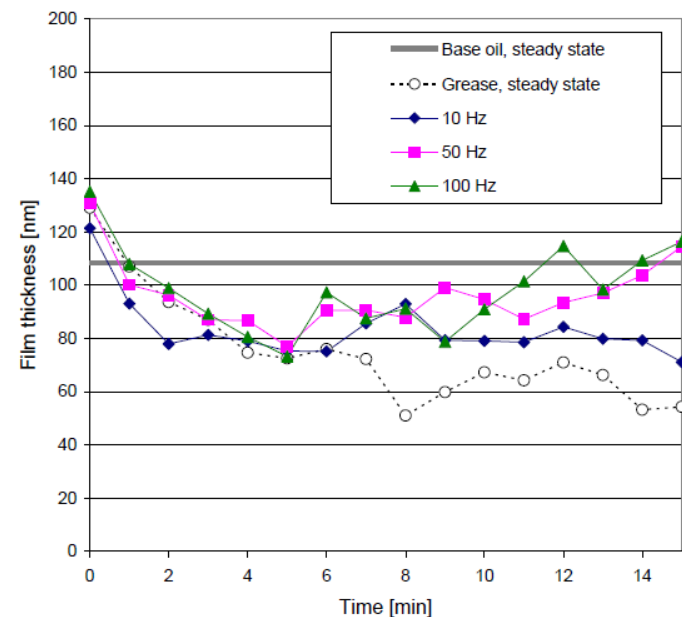
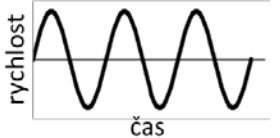

2013

K. KALOGIANNIS. Behaviour of elastohydrodynamic films subjected to oscillatory motion.

- Redukce hladovění kontaktu závisí na amplitudovém poměru.
- Příspěvy maziv mohou podporovat fluktuace filmu při vyšších frekvencích a smykovém namáhání.

Analýza a zhodnocení poznatků

Pohyby v podélném směru kontaktu

❖ Kritické parametry přechodových jevů:

Amplituda a frekvence (zrychlení)

Amplitudový poměr

Piezoviskozita a nenevtonské chování maziv

Predikční modely

Pohyby v příčném směru kontaktu

❖ Zkoumán vliv parametrů:

Amplituda a frekvence

Amplitudový poměr

Piezoviskozita a nenevtonské chování maziv

Predikční modely

Vymezení cílů dizertační práce

Cíl práce

- ❖ Experimentálně stanovit vliv provozních parametrů nestacionárního příčného pohybu na chování mazacího filmu v bodovém EHD kontaktu.
- ❖ Parametry zahrnují zrychlení a frekvenci pohybů, poměr velikosti zdvihu a velikosti kontaktu a poměr skluzové a valivé rychlosti.

Dílčí etapy řešení práce

- ❖ Modifikace měřící aparatury.
- ❖ Ověření aplikovatelného rozsahu parametrů a přesnosti jejich řízení.
- ❖ Série experimentů – stanovení dopadu parametrů na tloušťku a chování filmu.
- ❖ Analýza a zobecnění výsledků.

Vědecká otázka a pracovní hypotézy

Vědecká otázka

- ❖ „Jaký je vliv jednotlivých parametrů nestacionárního příčného smykového pohybu na chování a tloušťku mazacího filmu elastohydrodynamického bodového kontaktu?“

Pracovní hypotézy

- ❖ „Mazivo je unášeno kontaktem vektorem střední rychlosti povrchů nezávisle na vektoru skluzové rychlosti.“

- ❖ „Existují limitní hodnoty frekvence a amplitudového poměru příčného pohybu, při jejichž překročení dochází k výraznému ovlivnění rozložení tloušťky mazacího filmu v kontaktu.“

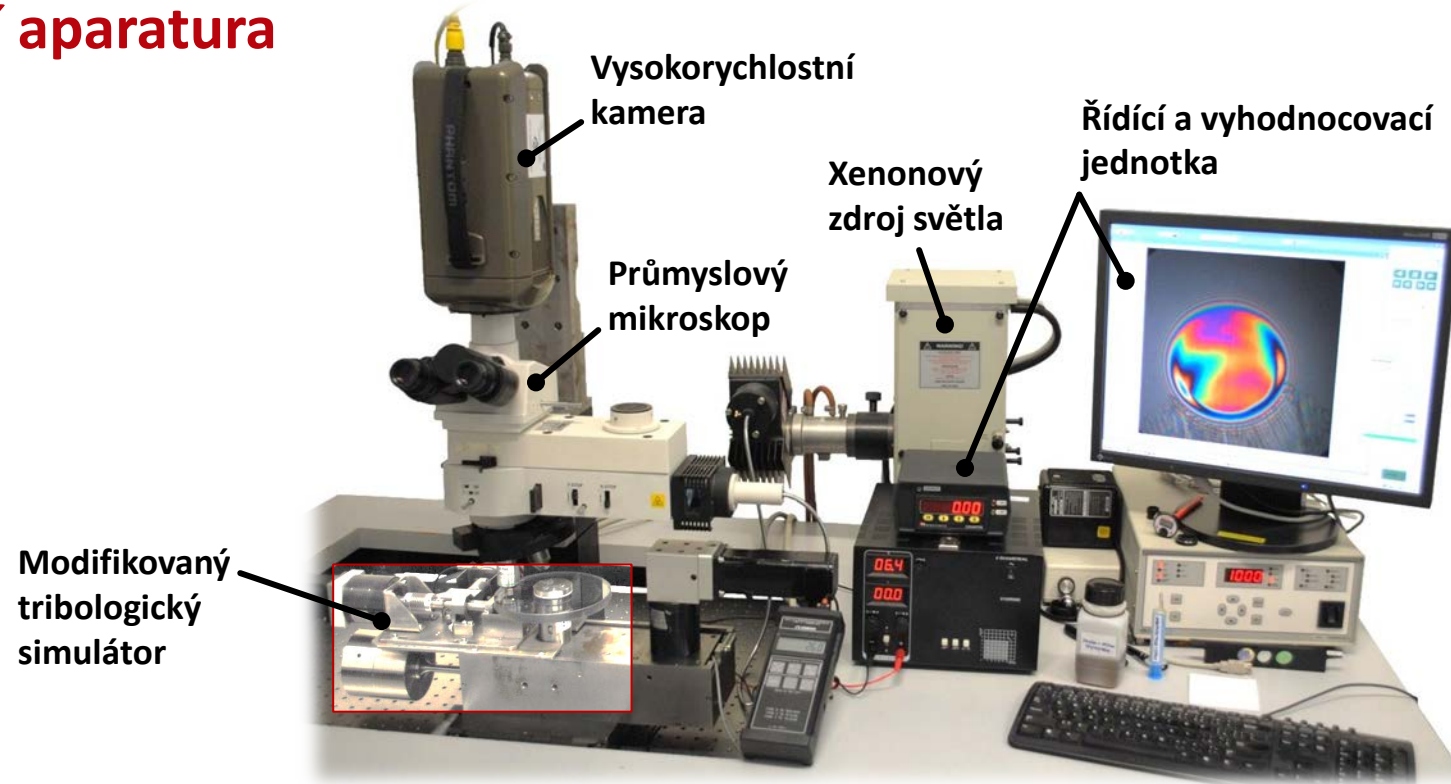
- ❖ „Projevy piezoviskozity a nenevtonského chování maziv jsou pro kontakty vystavené příčným vibracím totožné jako pro kontakty bez vibrací pokud jsou kontakty rovnocenné z pohledu zatížení a smykového namáhání mazacího filmu.“

Materiál a metody

Měřicí metoda

- ❖ Metoda kolorimetrické interferometrie tenkých filmů (TFCI).
  - Měřitelný rozsah tloušťek filmů $1 \div 800$ nm s rozlišitelností ± 1 nm.

Měřicí aparatura

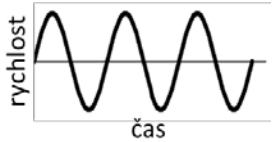

Materiál a metody

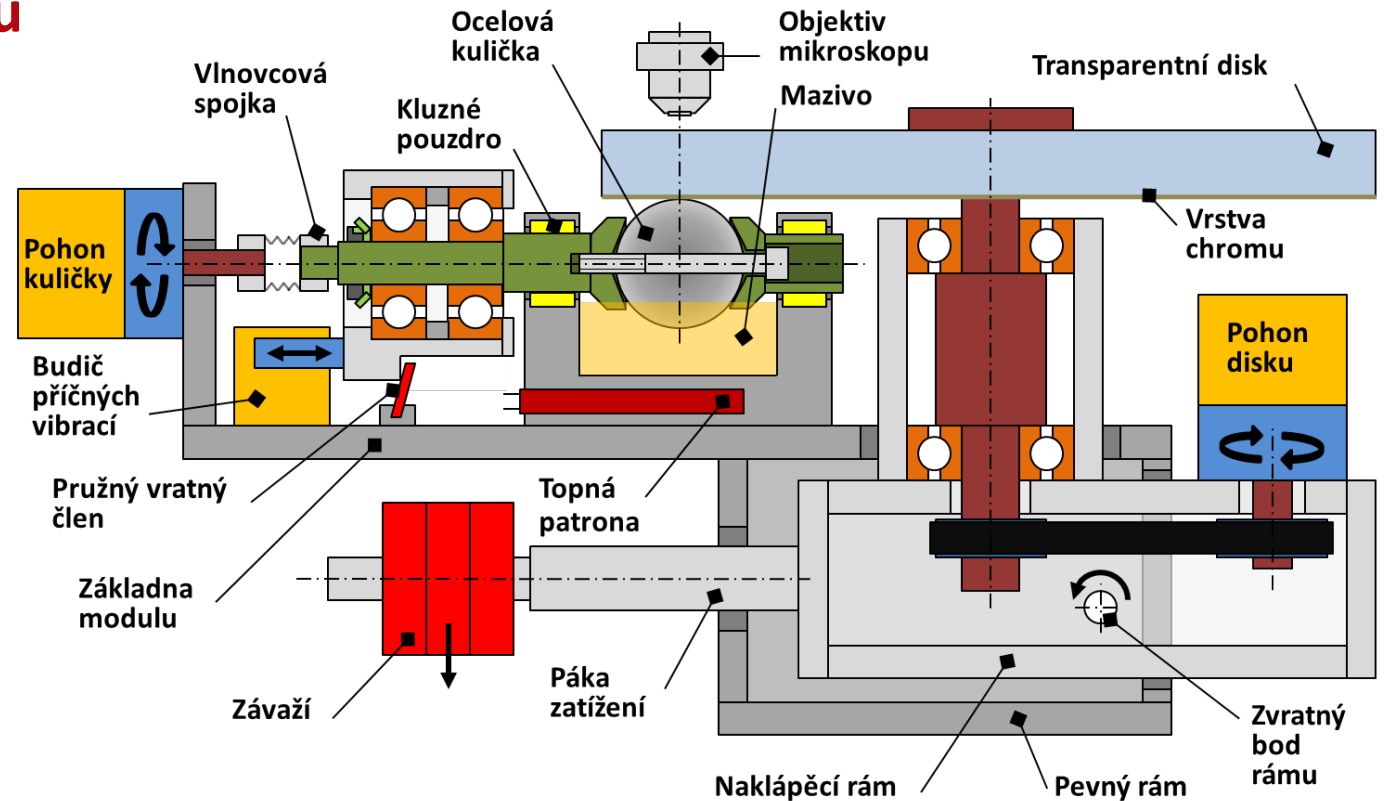
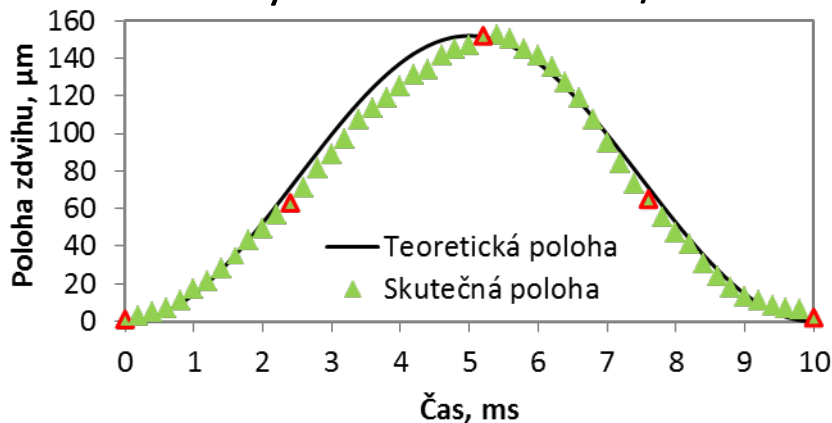
Dosažitelné parametry simulátoru

- Kontaktní tlak 0.89 GPa (ocel-sklo)
1.55 GPa (ocel-safír)
- Rychlosti třecích povrchů 4 m/s

❖ Příčný harmonický pohyb

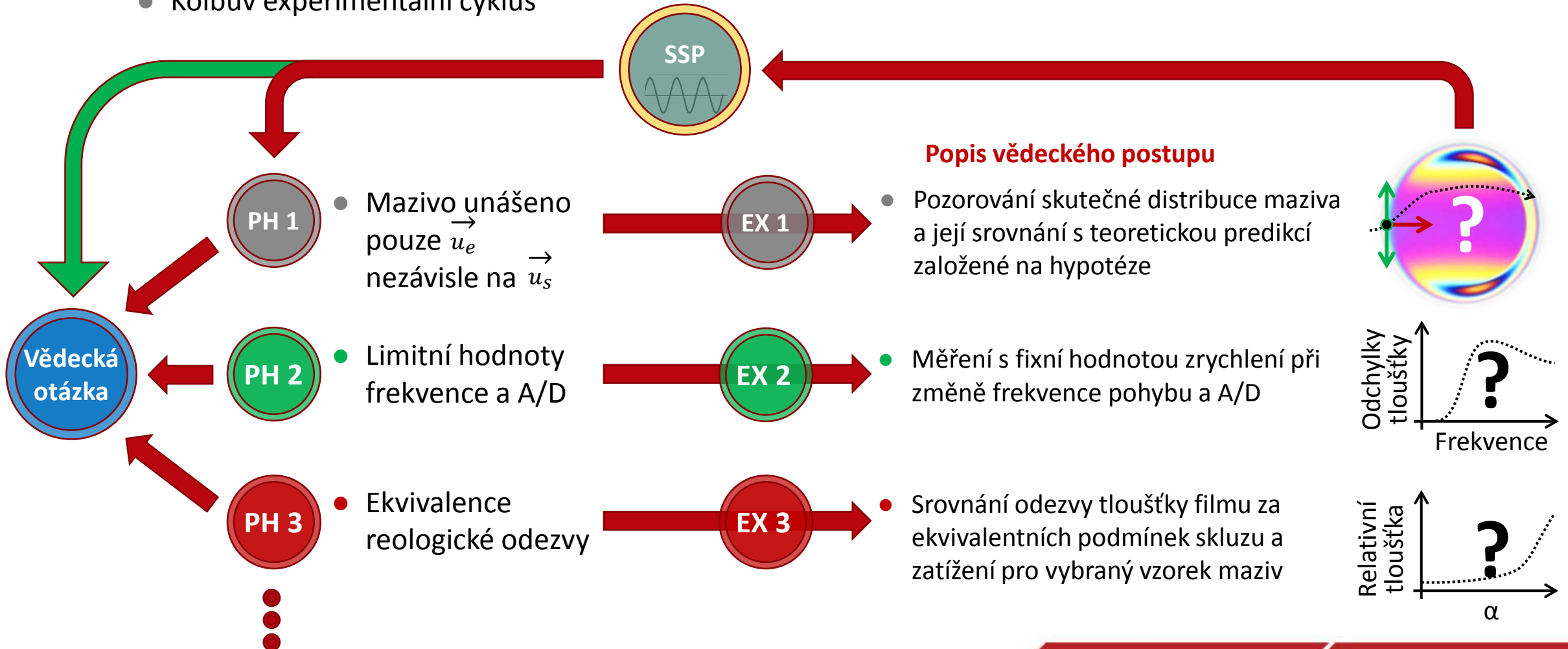
- Frekvence $0 \div 300 \text{ Hz} \pm 1 \%$
- Zdvih $20 \mu\text{m} \div 1 \text{ mm} \pm 2 \mu\text{m}$
- Zrychlení $0 \div 400 \text{ m/s}^2$

Materiál a metody

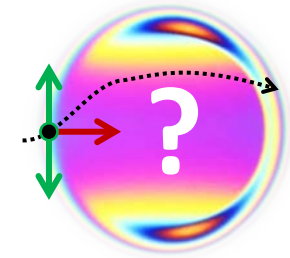
Metodologický přístup řešení

- Kolbův experimentální cyklus

Distribuce maziva při příčných vibracích

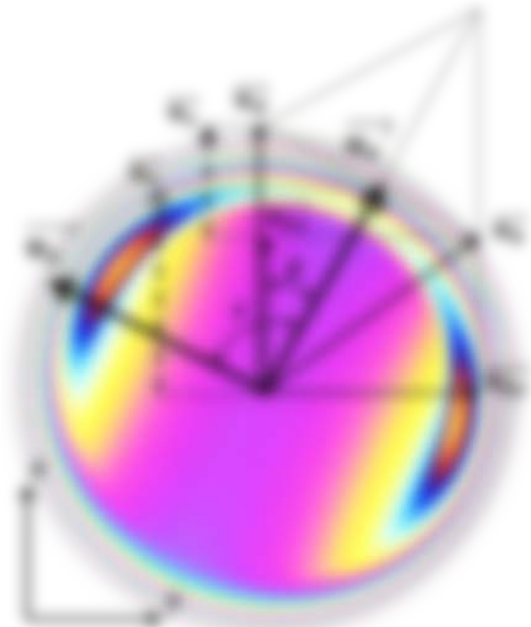
EX 1

Teoretická analýza distribuce maziva

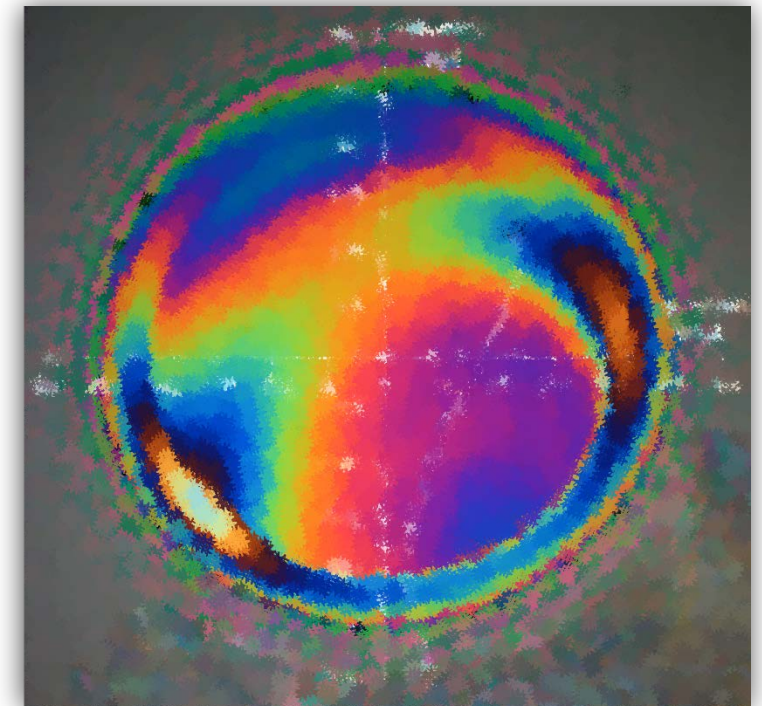
- ❖ Předpoklad – distribuce není ovlivněna vektorem skluzové rychlosti.

Určení okamžitých vektorů rychlostí a poměru skluz/valení

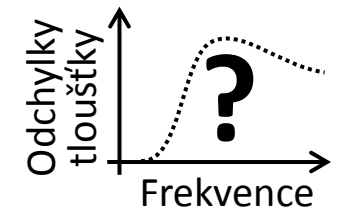
$$\begin{aligned} \mathbf{v}_1 &= \sqrt{v_1^2} \cdot \mathbf{e}_1 \\ \mathbf{v}_2 &= \sqrt{v_2^2} \cdot \mathbf{e}_2 \\ &\dots \\ \mathbf{v}_n &= \sqrt{v_n^2} \cdot \mathbf{e}_n \\ \mathbf{v} &= \sqrt{v^2} = (\sqrt{v_1^2} \cdot \mathbf{e}_1 + \dots + \sqrt{v_n^2} \cdot \mathbf{e}_n) / \sqrt{v^2} \end{aligned}$$

Odhad průchodu maziva

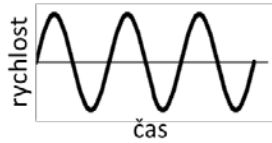
Chování tloušťky filmu při příčných vibracích

EX 2

Podmínky experimentu

❖ Kontaktní tlak 0.7 GPa; rychlost valení 0.1 m/s

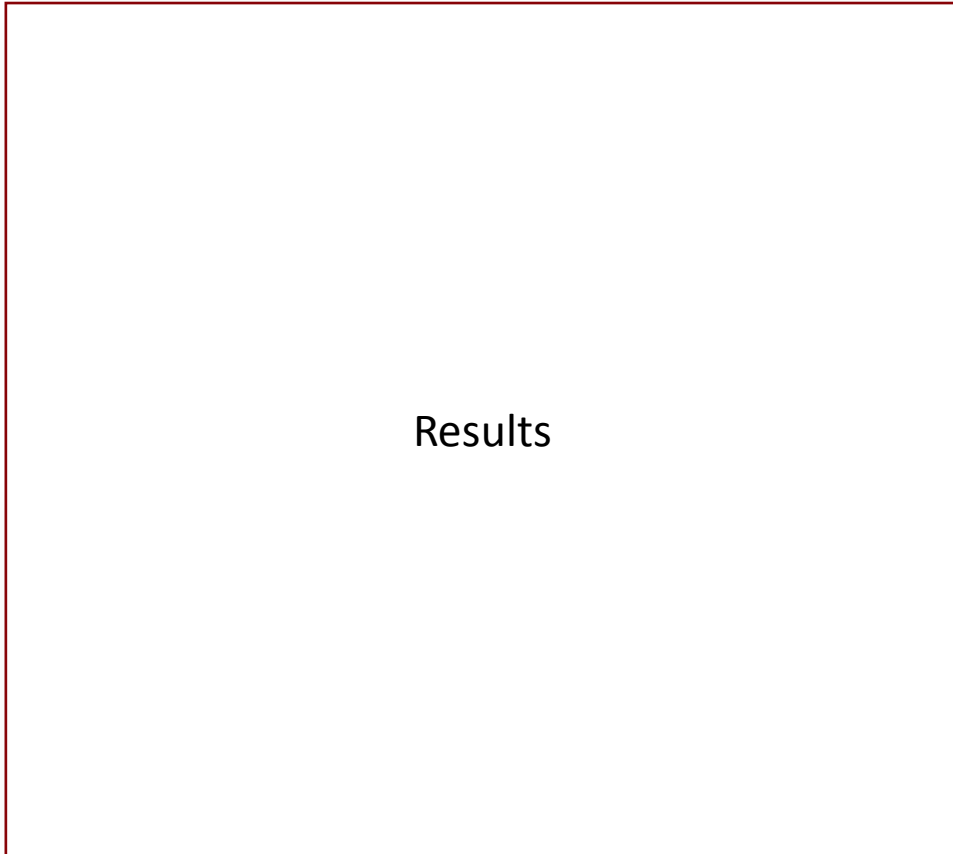
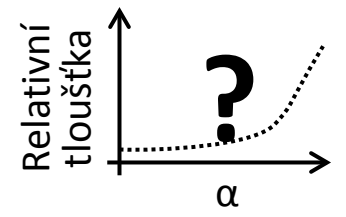
100 Hz (30 m/s²)

$$-0.11 < \Sigma' < 0$$

300 Hz (357 m/s²)

$$-0.95 < \Sigma' < 0$$

EX 3

Současný stav řešení dizertační práce

- Shrnutí současného stavu poznání
- Cíl práce a metodologický přístup
- Modifikace měřící aparatury
- Teoretická analýza distribuce maziva v kontaktu
- Hlavní experimentální část
  - Dílčí měření a experimenty pro posouzení hypotéz
  - Analýza a interpretace výsledků

Závěr

Rok 2016

Březen

Červen

Září

- ❖ Studie vlivu frekvence (zrychlení) a amplitudového poměru pro $A/D < 1$
  - Konference NordTrib 2016 (Finsko)
  - Publikace výsledků - impaktovaný článek (Tribology International, IF = 2,124)
- ❖ Studie vlivu skluzu a reologie maziv
  - Zaměření na vliv tlakově-viskózní koeficient a chemické složení maziv

Rok 2017

- Publikace výsledků
- ❖ Sepsání disertační práce

Články v konferenčních sbornících

- FRÝZA, J.; ŠPERKA, P.; KŘUPKA, I.; HARTL, M. *Roughness Effects in Impact EHL of Elliptical Contacts*. Tokyo: Japanese Society of Tribologists, 2015. s. 971-972.
- FRÝZA, J.; ŠPERKA, P.; KŘUPKA, I.; HARTL, M. Behaviour of EHL Films under Lateral Vibrations. In *Book of Proceedings of 56th International Conference of Machine Design Departments*. First. Nitra: Slovak University of Agriculture in Nitra, 2015. s. 349-352. ISBN: 978-80-552-1377- 4.
- FRÝZA, J.; OMASTA, M. The Experimental Determination of the Grease Amount to Effective Wear Reduction in the Wheel- Rail Contact. In *Book of Proceedings of the 55th International Conference of Machine Design Departments*. 2014. s. 117-122. ISBN: 978-80-01-05542- 7.
- OMASTA, M.; FRÝZA, J.; HARTL, M.; KŘUPKA, I. Study of Effects of Wheel Flange/ Rail Gauge Contact Lubrication. In *Proceedings of World Tribology Congress 2013*. 4. Turín: Politecnico di Torino (DIMEAS), 2013. s. 3007-3009. ISBN: 9781634393522.
- OMASTA, M.; FRÝZA, J.; HARTL, M.; KŘUPKA, I. An experimental approach to the study of rail wheel/ flange lubrication. In *Society of Tribologists & Lubrication Engineers Annual Meeting & Exhibition 2013 / Proceedings of a meeting held 5-9 May 2013, Detroit, Michigan, USA*. Society of Tribologists and Lubrication Engineers, 2013. s. 1-3. ISBN: 978-1-62993-289- 7.

Děkuji vám za pozornost

Josef Frýza

fryza@fme.vutbr.cz

<http://uk.fme.vutbr.cz/>

